

Kabul Tarihi: .././2020
.././2020

Yayınlanma Tarihi:

Türkiye ve Fransa Ortaokul Matematik Ders Kitaplarında Yer Alan Resimlerin Öğrenmedeki Rolü

Ad Soyad¹, Ad Soyad²

Soyad, A., & Soyad, A. (2020). Makele adı. *Asian Journal of Instruction*, 8(2), ...-... Doi:

Öz

Bu makale, Türkiye ve Fransa'daki ortaokul 6. sınıf matematik ders kitapları kesirler konusunda yer alan resimleri karşılaştırmalı olarak incelemeyi ve öğrenmedeki rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultusunda ilgili resim türlerinin hangilerine, ne kadar yer verildiği, nitelikleri ve öğrenci görevleri incelenmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile yürütülen bu çalışmada doküman inceleme yöntemine başvurulmuştur. 3'ü Fransız 3'ü Türk olmak üzere 6 ders kitabının incelendiği bu çalışmada resimler, Carney ve Levin'nin (2002) taksonomisine göre içerik analizi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda Fransız ders kitaplarında daha fazla resim kullanıldığı, iki ülke ders kitaplarında çoğunlukla metnin anlaşılmasına ya da problemin çözümüne ilişkin bilgi içermeyen dekoratif resimlere yer verildiği ve dönüşümsel resme rastlanmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Matematik eğitimi, ders kitapları, kesirler, resim türleri, karşılaştırmalı eğitim

The Role of Pictures in Turkish and French Mathematics Textbooks in Learning

Abstract

This article aims to comparatively examine the pictures on fractions in 6th grade mathematics textbooks in secondary schools in Turkey and France and to reveal their role in learning. In this direction, which and how much of the related painting types are included, their qualifications and student tasks are examined. In this study, which was carried out with a case study, which is one of the quantitative research methods, the document review method was used. In this study, in which 6 textbooks, 3 French and 3 Turkish, were examined, the pictures were analyzed by content analysis according to Carney and Levin's (2002) taxonomy. As a result of the study, it has been determined that more pictures are used in French textbooks, decorative pictures are mostly used in the textbooks of the two countries, and there is no transformational picture.

Keywords: Mathematics education, textbooks, fractions, picture types, comparative

1. Giriş

Eğitim sistemi, bir ülkenin içinde bulunduğu çağa ayak uydurmasını gerekli kılan dinamik bir yapıdır. Bu yapı, ülkenin eğitim sistemine yönelik ihtiyaçların ve problemlerin belirlenerek çözüm yolları üretilmesi yoluyla gelişir. İhtiyaçların ve problemlerin altında yatan nedenlerin tespitinde kullanılacak en etkili yöntemlerden biri ise karşılaştırmalı eğitimidir. Karşılaştırmalı

eğitim, farklı ülkelerin eğitim sistemlerinin karşılaştırılma yoluyla incelendiği, gelişimi etkileyen faktörlerin tespitinin yapıldığı bir alandır (Arastaman, 2017).

Ülkeler arasında eğitim sistemine yönelik farklılıklar ve ihtiyaçlar kıyaslanırken eğitim sisteminin bütünü ele alınması genel anlamda kaynaklara erişim, zaman kullanımı ve ekonomik zorluklar nedeniyle mümkün olmamaktadır. Bu durum araştırmacıları, eğitim sistemini etkileyen çeşitli bileşenlere odaklanmaya yönlendirir (Arastaman, 2017). Bu durum ise birbirinden farklı bağlamlarda çalışılan karşılaştırmalı eğitim çalışmalarının oluşmasına neden olur. Yürütülen bu çalışmalarda ortaya çıkabilecek çeşitliliği anlamlandırabilmek amacıyla çeşitli tiyolojiler ortaya koyulmuştur. Bunlardan biri Karşılaştırmalı Eğitim Tipolojisidir (Halls 1990; akt. Arastaman, 2017). Halls'ın (1990) karşılaştırmalı eğitim tipolojisi, karşılaştırmalı araştırmalar, yurtdışında eğitim, uluslararası eğitim ve kalkınma eğitimi olmak üzere dört boyutta ele alınır. Bu boyutlardan biri olan karşılaştırmalı araştırmalar, eğitim içi ve kültür içi analizleri içerir. Eğitim içi ve kültür içi analizler, eğitim sistemlerini sosyal, kültürel ve tarihsel vb. alanlarda incelenmesine olanak tanır (Arastaman, 2017). Bu boyutta yürütülen çalışmalar, eğitimin çeşitli bileşenleri olan kitap, belge, doküman, istatistikler ve yaklaşımların sistematik olarak incelendiği araştırmalardır (Arastaman, 2017).

Bir ülkenin eğitim sistemini etkileyen bileşenlerden biri de ders kitaplarıdır. Ders kitapları, öğretme ve öğrenme uygulamalarında müfredatı, öğretmenleri ve öğrencileri bir birine bağlayan, öğretme ve öğrenmenin içeriğini ve yöntemini tanımlayan bir araçtır (Maruyama & Kurosaki, 2021). Ders kitapları öğrencilere işledikleri konuları pekiştirmek ve ödev yapmak gibi fırsatlar sunarken, öğretmenlere kime, neyi ne zaman öğretecekleri konusunda bir kaynak işlevi görür (Baştürk, 2012). Bu nedenle eğitim öğretim materyalleri arasında ders kitapları, hem öğrencilerin öğrenmesini hem de öğretmenlerin öğretmesini etkilemesi bakımından oldukça önemlidir.

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği güncellenerek 14 Ekim 2021 tarihli 31628 sayılı Resmî Gazete' de tekrar yayımlanmıştır. İlgili yönetmeliğe göre ders kitapları hazırlanırken, Anayasa ve kanunlara aykırı hususları, bilimsel hataları içermemesi, eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsamaması, dil ve anlatıma uygun olması, görsel tasarım ve içerik tasarımının öğrenmeyi, öğrencilerin gelişim özelliklerini destekleyecek nitelikte hazırlanması gerektiği vurgulanır (Resmî Gazete, 2021). Öğrencinin öğrenmesini destekleyen ve zenginleştiren önemli bir öğretim materyali olmasının yanında, öğretmenin anlatacağı konunun içeriğini belirlemede, dersi planlamada ve mesleki gelişiminde vazgeçilmez bir unsur olması bakımından bir ders kitabı, öğrenen motivasyonu desteklemeli, güncel ve doğru bilgi içermeli, içerdiği bilgiyi destekleyen görsel objeler barındırmalıdır (Binbaşıoğlu, 1994; Gökaydın, 1996). NCTM (National Coucoil of Teachers of Mathematics), (2000) tarafından yayınlanan "Okul Matematiğinin Prensipleri ve Standartları" isim kitapta matematiğin görselliği vurgulanmakta ve öğretimi tamamlayıcı öğeler olarak çoklu temsiller, diyagramlar, grafikler ve çizimlerin pedagojik içeriği yönlendirmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Ders kitabında kullanılan görsel objelerden olan resimler sadece metni vurgulamaz, anlatılan konuya açıklık getirir ve öğrencinin yorumlama gücünü artırır. Bunların yanı sıra Fran (1996), kitaplarda kullanılan resimlerin, öğreneni motive etmek, yaratıcılığı teşvik etmek, zihinsel ve estetik algının gelişimini desteklemek, örüntü becerisini geliştirmek gibi birçok faydasının olduğunu belirtir. Belirli bir düşünce ya da bilgi aktarımında metni desteklemesi amaçlanan resimler, yaş düzeyleri dikkate alınarak tasarlandığında okuyucu üzerinde güçlü bir etkiye sahip olacak (Kaptan, 2021), yazı ile birlikte resim kullanımı kitapta anlatılmak istenen düşüncelerin kavrama düzeyini arttıracaktır (İşler, 2003). Halis'e (2002) göre bir ders kitabı soyut bilgilerden ziyade, olabildiğince somut olmalıdır. Öğretmenler ve öğrenciler tarafından ders kitapları diğer derslere oranla soyut bir bilim olan matematik dersinde daha fazla kullanılmaktadır (Lester & Cheek, 1998). Bunun nedeni matematiğin kavranabilmesi için temsiller, resimler, grafikler ve

geometrik şekillerle desteklenerek olabildiğince somutlaştırma gerekliliğidir (Duval, 1993). İyi tasarlanmış bir ders kitabı matematiksel bilgiyi sunmanın yanı sıra öğrencilere ve öğretmenlere bu bilgiyle nasıl etkileşim kuracaklarına dair yolları resimler yardımıyla önerir (Erbaş, Alacaci ve Bulut, 2012). Bu şekilde desteklenen bir matematik ders kitabı, matematik öğretiminde sadece matematiksel bilgi ve becerileri değil, aynı zamanda genel matematiksel metinleri anlama, problemlerin cevabını bulma, uygulama becerisini geliştirme gibi konularda da destekleyici araç işlevi görür (Kochagina, 2021). Bu nedenle kitaplarda yer alan resimler, uzman kişiler tarafından hem alan bilgisi hem de pedagojik kriterler dikkate alınarak hazırlanmalıdır (İşler, 2003).

Resimlerin yazılı metinlerde kullanımı ve işlevi, araştırmacıları birtakım sorgulamalar yapmaya sevk etmiştir. Levin, Anglin ve Carney (1987) ders kitaplarında kullanılan resimlerin metni ve temel okuma becerisini destekleyici nitelikte olmasını önerir. Resim metnin tamamlayıcısı olmalıdır. Dolayısıyla metin içerisinde verilen bilgiye göre kullanılacak resmin işlevi belirlenmelidir. Tamamen dekoratif amaçla kullanılan resimlerin öğrenci öğrenmesini desteklemeyeceğini vurgulayan Levin vd. (1987), metin ile uyuşmayan resimlerin ise öğrenci öğrenmesini engelleyebileceğini ifade eder. Kullanılan resim nitelikli olmalı, eksik ya da yanlış bilgiler içermemelidir. Ayrıca metnin yeterli düzeyde bilgi içerdiği, akılda kalıcılığının yüksek olduğu ve doğrudan zihinsel imgeler açığa çıkaran durumlarda resim kullanımına gerek yoktur (Levin vd., 1987).

Carney ve Levin (2002) kitaplarda resimlerin kullanım alanlarına göre işlevlerini beş başlık altında sınıflandırır. Bunlar dekoratif, temsili, organizasyonel, bilgilendirici/ yorumsal resimler ve dönüştürücü resimlerdir. Dekoratif resimler herhangi bir bilgi içermeyen resimlerdir. Dekoratif resim kullanıldığı bölümden çıkartıldığında metinde ya da problemde bir eksiklik meydana gelmez. Temsili resimler, metin ile örtüşen, metnin içerisinde yer alan bilgiyi, tanımı tasvir eden görsellerdir. Organizasyonel resimler, sunulan problemin çözümüne ilişkin yönlendirme veya yapısal bir çerçeve sunar. Yürüyüş yolunu gösteren bir harita organizasyonel resme örnek olarak verilebilir. Bilgilendirici (yorumsal) resimler, verilen problemin çözümüne ilişkin bilgi içerir. Çözüm için bilgilendirici resimde verilen bilgilerin görülmesi ve yorumlanması gerekmektedir. Aynı zamanda bilgilendirici resimler yoğun bilgi ya da algılanması zor metinler için yardımcı rol üstlenir. Dönüştürücü (monemonik) resimler ise sistematik hafıza geliştirme adı verilen monemonik bileşenler içerir (Carney & Levin, 2002). Dönüştürücü görsellerde metin ile etkileşim daha fazla ve bilgi daha somuttur. Carney ve Levin (2002) tarafından, dönüştürücü resimler öğrencilerin metin bilgilerini hatırlamalarını iyileştirdikleri için en anlamlı ve en etkileşimli görseller olarak nitelendirilmektedir.

Mayer (2001), resimleri kullanırken dikkat edilmesi gereken iki hususun altını çizmiştir. Bunlar tutarlılık ilkesi ve uzamsal yakınlık ilkesidir. Tutarlılık ilkesi, resimlerin metinle uyumlu olması ile ilgilidir. Bu ilkeye göre, konuyla ilgisi olmayan kelime, resim ve benzeri öğelerin öğrenmeyi olumsuz etkilememesi için öğretim ortamının dışında tutulmalıdır. Örneğin tamamen dekoratif amaçlı görseller ilgiyi metne çekmede yardımcı olsalar bile anlama, hatırlama ve içeriği uygulamada istenilen etkiyi oluşturmada sınırlıdır. Bu nedenle kullanımı sınırlandırılmalıdır. Resimlerin metinlerle kullanımında dikkat edilmesi gereken diğer bir husus olan *uzamsal yakınlık ilkesi*, metin ile görsellerin sayfada birbirine yakın olarak konumlandırılmalarıdır. Bu şekilde konumlandırma öğrenenin hafızasında tutmasını kolaylaştıracaktır (Mayer, 2001).

Eğitim öğretim ortamlarının en temel materyallerinden biri olan ders kitapları, bir toplumun gelişmişlik düzeyinin de simgesidir. Ders kitapları, teknolojik, iletişim ve bilimsel açıdan hızla değişen dünyaya uyum sağladığı takdirde eğitimin niteliğini olumlu yönde etkileyecektir. Günümüzde, yetişen yeni nesil için metin- resim kullanımının ayrılmaz bir ikili olduğu, iletişim dilinde kelimelerin yerini simgelerin aldığı düşünülecek olursa, ders kitaplarının düzenli olarak iyileştirilmesi ve geliştirilmesi öğrencinin ilgi ve motivasyonu açısından bir gerekliliktir. Alan

yazın, iyi yapılandırılmış resimlerin, öğrencilerin öğrenme süreçlerini belirgin bir şekilde iyileştirdiğini ortaya koymaktadır (David, 1998; Levie, 1987; Mandl & Levin, 1989; Levin & Mayer, 1993). Ayrıca geçmiş ile günümüzü karşılaştıran çalışmalar, günümüz ders kitaplarında daha fazla resim, grafik, fotoğraf vb. görsel objeye yer verildiğini, yıldan yıla resim kullanım oranının arttığını ifade etmektedir (David, 1998; Smith & Elifson, 1986). Kitaplarda kullanılan görsel obje sayısı artış gösterse de, özellikle matematik öğretimi alan yazınında geliştirilen kavramlar ve teoriler eşliğinde ders kitaplarının ve resimlerin incelendiği çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu bağlamda yapılan çalışmaların sıklıkla öğretmen, öğretmen adayı ve öğrencilerin ders kitapları hakkındaki görüşlerini ortaya koymayı amaçladığı (örneğin, Baştürk, 2003; Yavuz & Baştürk, 2011) ve ders kitaplarının görsel açıdan niteliksel anlamda yetersiz oldukları sonucuna vardıkları görülür (Altunoğlu & Atav, 2005; Yıldırım, 2007; Yeşilyurt & Gül, 2008). Ders kitapları ile ilgili örneğin Erbaş vd. (2012) çalışmalarında Türk, Singapur ve Amerikan 6. sınıf matematik ders kitaplarını görsel tasarımlarının yanı sıra metin yoğunluğu, iç organizasyon, müfredat ağırlıkları, konu sayısı ve içerik stillerine bakımından ele alınmış ve ülkeler bazında farklılıkları ortaya koymuşlardır.

İlgili literatür incelendiğinde, ders kitaplarının öğrenci öğrenmesi üzerindeki olumlu etkisine odaklanıldığı, pedagojiyi geliştirme sürecinde özellikle matematik ders kitaplarının niteliklerini geliştirmeye daha az yer verildiği görülür (Maruyama & Kurosaki, 2021). Ayrıca ülkelerin eğitim sistemlerini geliştirmelerini sağlayan etkili faktörlerin başında karşılaştırmalı eğitim araştırmalarının geldiği dikkate alınacak olursa, öğretimde ve öğrenmede bu kadar etkili bir materyalin görsel niteliklerinin tartışılması ve farklı ülkelerdeki eşdeğerleriyle kıyaslanarak olumsuzluklarının tespit edilmesi yadsınamaz bir gerekliliktir.

Bilimsel bilgi öğretilen bilgi oluncaya kadar pek çok değişim ve dönüşümden geçmektedir. Chevallard (1985) bu değişim ve dönüşümlerin tümüne didaktiksel dönüşüm adını vermektedir. Bilim adamları tarafından üretilen bilimsel bilgiler oldukları gibi okullarda okutulmamakta ve ayrıca her bilimsel bilgi de öğretilen bilgiler arasında yer almamaktadır. Toplumsal ihtiyaçlar, eğitimin sosyal çevresi ve pek çok değişken öğretilecek bilgilerin seçiminde rol oynamaktadır. Chevallard bunları noosfer kavramıyla ifade etmektedir. MEB bünyesinde görev yapan program geliştirme uzmanları tarafından seçilen bilgiler, ders kitabı yazarları tarafından değişim ve dönüşüme uğrayarak öğretilecek bilgiler haline gelmektedir. Bu bilgiler, daha sonra öğretmenler tarafından tekrar değişim ve dönüşüme uğrayarak öğretilen bilgiye ve son olarak da öğrenci tarafından gerçekleştirilen değişim ve dönüşümlerle öğrenilen bilgi halini almaktadır. Dolayısıyla ders kitapları bu süreçte öğretilecek bilgileri içlerinde barındırmaları, sınıf içinde yapılan öğretime kaynaklık etmeleri bağlamında didaktiksel dönüşüm sürecinin ve buna bağlı olarak da eğitim-öğretim sürecinin önemli unsurlarından biridir. Mevcut araştırmada Türk ve Fransız ders kitaplarının resimler konusunda incelenmesi ve karşılaştırılması amaçlanmıştır. Dolayısıyla iki ülke noosferlerinin ders kitapları üzerindeki etkisinin yansımalarının da gözleneceği düşünülmektedir. Chevallard (1985) didaktiksel dönüşüm teorisinde yer verdiği ve okulda öğreniminde etkili olduğunu düşündüğü “noosfer” kavramı Halls’ın (1990) karşılaştırmalı eğitim tipolojisinde yer alan eğitim içi ve kültür içi analizler ile örtüşmektedir. Chevallard (1985) noosferi, eğitim sisteminde öğretilecek olan kavramların seçiminin yapıldığı, bulunulan kültürü yansıtan bir yer olarak tanımlar (Karakaya, 2011). Dolayısıyla eğitim içi ve kültür içi analizlerin yürütüldüğü bu çalışmada, Türk ve Fransız noosferinin ders kitaplarında yer alan resimler bağlamında nasıl farklılaştığının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda yürütülen çalışmada, Türkiye ve Fransa’daki ortaokul 6. sınıf matematik ders kitaplarında kesirler konusuyla ilgili yer verilen resimlerin incelenerek iki ülke arasındaki benzerlik ve farklılıklara odaklanılmıştır. Carney ve Levin’in (2002) resimlerle ilgili taksonomisine göre analiz edilen ilgili ders kitaplarında kesir kavramıyla ilgili hangi resim türlerine ne kadar yer verildiği, kullanılan

resimlerin nitelikleri ve öğrenciden beklenen aktiviteler ve incelenen kitaplarda bu durumların nasıl değiştiği konularına odaklanılmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Fransa ve Türkiye matematik ders kitaplarında yer alan kesirler konusuyla ilgili resimlerin karşılaştırmalı analizini içeren bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmış olup, doküman inceleme yöntemine başvurulmuştur. Durum çalışması, sınırlı şartlarda incelenen bir olgunun, ayrıntılı olarak betimlenmesidir (Merriam, 2013). Doküman inceleme ise doğrudan gözlem ve görüşmenin yapılamadığı durumlarda, araştırma problemini destekleyecek nitelikte yazılı ve görsel dokümanların araştırmaya dâhil edilmesidir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Elde edilen verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, incelenen materyalin sistematik analizinin ardından belirli temalar çerçevesinde kodlanması ve sayısallaştırılarak okuyucuya sunulması süreçlerini kapsamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018).

2.2. İncelenen Dokümanlar

Araştırma kapsamında incelenecek Türk ders kitaplarından ikisi MEB Yayınlarına, biri özel bir yayınevine ait üç ders kitabı seçilmiştir. Fransız ders kitaplarından ise halen yürürlükte olan 2016 Matematik Dersi öğretim Programına göre basılmış üç ders kitabı analiz etmek üzere seçilmiştir. Araştırma kapsamında seçilen ders kitapları ve bu kitaplara ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1 Seçilen Türkiye ve Fransa ortaokul 6. sınıf matematik ders kitapları

ÜLKE	DERS KİTABI KODU	DERS KİTABI BİLGİLERİ
Türkiye	MEBa	MEB Yayınları 6. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Matematik Ders Kitabı (Editör: Haluk ULUÇAY, Yazarlar: Mahmut BEKTAŞ, Sabrinur KAHRAMAN ve Yakup TEMEL-2019)
Türkiye	MEBb	MEB Yayınları 6. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Matematik Ders Kitabı (Editör: Mustafa DOĞAN, Yazarlar: Neziha ÇAĞLAYAN, Aybike DAĞISTAN ve Betül KORKMAZ-2019)
Türkiye	Öğün	Öğün Yayınları 6. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Matematik Ders Kitabı (Yazar: Çiçek ÖZDEMİR-2019)
Fransa	Hachette	Hachette Yayınları 6. Sınıf Matematik (Editör: Christophe BARNET-2017)
Fransa	Nathan	Nathan Yayınları 6. Sınıf Matematik (Editör: Joël MALAVAL-2016)
Fransa	Didier	Didier Yayınları 6. Sınıf Matematik (Editör: Lanata Fabienne, Loiseau Jérôme, 2017. Yazarlar: John ADAM, Alexandre AGACHE, Olivier BARRET, Nathalie ECOFFET, Mathilde LEVEE, Emilie SAUNEUF, Matthieu SİMONET.)

2.3. Verilerin Analizi

Yürütülen bu çalışmada seçilen altı matematik ders kitabının nitel analizi, , Carney ve Levin' in (2002) kitaplarda kullanılan resimlerin beş farklı işlevini içeren taksonomisine göre gerçekleştirilmiştir. Bu taksonominin bileşenleri olan dekoratif, temsili, organizasyonel (örgütsel), bilgilendirici ve dönüştürücü kodları, analiz sürecinde ana kategoriler olarak kullanılmıştır (Tablo 2). Araştırmanın nicel analiz kısmında ise, yukarıda belirtilen beş

kategori için incelenen kitaplarında hangi sıklıkla tekrar ettiği (frekans) hesaplanmış ve ilgili tablolar oluşturulmuştur. Böylece kategoriler arasında karşılaştırmalar yapılarak güvenilirliğin artması ve yanlılığın azalması sağlanmaya çalışılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Tablo 2 Resimlerin işlevleri (Carney & Levin, 2002)

<i>Resim sınıflaması</i>	<i>Tanımı</i>
<i>Dekoratif resimler</i>	Problemin çözümüne dair bilgi vermezler. Yani şekil ya da görsel obje çıkarılsa bile sorunun çözümünde herhangi bir eksiklik meydana getirmez.
<i>Temsili resimler</i>	Metnin bir bölümünü tasvir eden veya metin ile örtüşen resimler.
<i>Organizasyonel resimler</i>	Metinler için yapısal bir çerçeve sağlarlar. Çözüm yöntemi için çizim veya yazılı yönlendirmelerde bulunur.
<i>Bilgilendirici Resimler</i>	Problemin çözümü için gerekli olan bilgiyi sağlarlar. Problem resme bağlıdır. Bilgilendirici resimler zor metinleri aydınlatmaya yardımcı olmaktadır.
<i>Dönüştürücü Resimler</i>	Okuyucunun metin bilgisini hatırlamasını geliştirecek sistematik hafıza geliştirme (monemonik) bileşenlerini içermektedirler. Bu tür resimlerde bilgi daha somut olması için, kodlanır ve anlamlı ve etkileşimli bir görsel ile bağlantı kurulur.

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırma tutarlığı ve teyidinin sağlanması amacıyla ilgili resimler ve açığa çıkan kodlamalar farklı üç matematik eğitimcisi tarafından kontrol edilmiştir. Yapılan incelemelerin ardından veriler ve kodlamaların uyum yüzdesi hesaplanmış ve görüş birliği sağlanmaya çalışılmıştır. Uyum yüzdesi hesaplama sürecinde görüş birliği sağlanan ve görüş ayrılığı yaşanan veriler belirlenmiştir. Araştırmanın güvenilirlik yüzdesinin %91 olduğu, (Uzlaşma Yüzdesi)= $[Na (Görüş Birliği) / Na (Görüş Birliği) + Nd (Görüş Ayrılığı)] \times 100$ formülü aracılığıyla tespit edilerek (Miles ile Huberman, 1994) yürütülen bu araştırmanın güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

2.7. Etik Kurul İzin

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Bu çalışma, Sinop Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) tarafından finanse edilen, EĞTF-1901-18-10 araştırma projesine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde incelenen dokümanlarda yer verilen resimlerin karşılaştırmalı analizleri bağlamında elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Analizlerde ders kitaplarının benzerlik ve farklılıkların neler olduğu, resimlerin kullanım miktarları, kullanımlarındaki genel işlevsel eğilim ve hangi öğrenci görevleriyle ilişkilendirildikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Resim türlerinin miktarı bağlamında ders kitapları

Tablo 3’de Türk ve Fransız ders kitaplarında yer verilen resimlerin türlerine göre genel dağılımları verilmiştir. Her iki ülke ders kitapları birlikte değerlendirildiğinde seçilen Fransız ders kitaplarında toplam 97, Türkiye ders kitaplarında ise toplam 78 adet resim görseline rastlanmıştır. Resim kullanımına en çok yer veren ders kitabı %21.74’lük oranla Fransa ders kitaplarından Hacette, en az yer veren ise %12’lik kullanımla Türkiye ders kitaplarından MEBA olmuştur.

Tablo 3 Türk-Fransız Ders Kitaplarındaki Resim Türlerinin Dağılımı

Ülke	Ders Kitapları	Resim Türü							
		Fotoğraf		Çizim		Karikatür		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Fransa (Fr)	Nathan	7	9.21	6	7.32	11	64.70	24	13.71
	Didier	18	23.68	16	19.51	1	5.89	35	20
	Hachette	17	22.36	18	21.95	3	17.65	38	21.74
	Fr	42	43.30	40	41.23	15	15.46	97	55.43
Türkiye (Tr)	MEBa	15	19.73	4	4.88	2	11.78	21	12
	MEBb	12	15.79	13	15.83	0	0	25	14.29
	Öğün	7	9.21	25	30.49	0	0	32	18.29
	Tr	34	43.59	42	53.85	2	2.56	78	44.57
	<i>Toplam</i>	76	100	82	100	17	100	175	100
	<i>%</i>		43.42		46.85		9.71		100

Kullanılan resim türleri açısından değerlendirildiğinde, Türk-Fransız ders kitaplarından en çok %46.85'lik oranla çizim görseline yer verildiği görülür. Çizim resim türünü %43.42'lik oranla fotoğraf ve %9.71'lik oranla karikatür görseli takip etmektedir. Fransız ders kitaplarında fotoğraf ve çizim kullanımları birbirine çok yakınken (%43,30'a karşın %41,23), Türk ders kitaplarında çizim resim türünün daha fazla kullanıldığı görülmektedir (%53,85'e karşı %43,59). Karikatür türünün kullanımına ise Fransız ders kitapları daha fazla yer verirken (%15,46), Türk ders kitaplarında sadece 2 görsele rastlanmıştır (%2,56). Resim türlerine ilişkin örnek görseller Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo4. Ders Kitaplarında Yer Alan Resim Örnekleri

Resim Türü	Çizim	Karikatür	Fotoğraf
Obje			
	Nathan Ders Kitabı, 2016 (s. 63)	Didier Ders Kitabı, 2017 (s. 57)	Öğün Ders Kitabı, 2019 (s. 106)
Metin	Bir araba 11 kilometre yol kat etmek için 3 litre yakıt tüketmektedir. a. Bu arabanın bir kilometredeki yakıt tüketimini litre cinsinden bir kesir olarak ifade edin. b. Bulduğunuz miktara yakın yüzdelik bir yaklaşık değer yazın.	Görsel dikkat çekme amaçlı bir metne eşlik etmektedir. Bir kesrin 5 farklı şekilde yazılabileceği metinde örnek üzerinden ifade edilirken görselde "Bir kesri sadeleştirmenin bu kesre eşit başka bir kesir bulmak olduğu ancak pay ve paydanın ilk kesrinkinden daha küçük olduğu" dile getirilmektedir.	Kışın sokak hayvanlarının aç kaldığını ve yiyecek bulamadığını gören Ahmet, marketten 5 kilogramlık bir köpek maması alıp her köpeğe 12 kilogram mama veriyor. Ahmet'in aldığı mamayla bu şekilde kaç köpeği besleyebileceğini bulalım.

Resim görsellerinin işlevleri bağlamında ders kitapları

Ders kitaplarında kullanılan resim görsellerinin işlevlerine göre dağılımlarına (Tablo 5) bakıldığında her iki ülke ders kitaplarında en çok %63,42 ile dekoratif işleve sahip görseller kullanıldığı, dönüşümsel işleve sahip resim görselinin iki ülke ders kitaplarında da kullanılmadığı

(%0) tespit edilmiştir. Dekoratif resim görsellerini %24'lük oran ile temsili, %9,14'lük oranla ile bilgilendirici ve % 3,42 ile organizasyonel işleve sahip resimler izlemektedir.

Ülkelere göre resim türlerinin işlevleri değerlendirildiğinde ise Türk ders kitaplarındaki fotoğrafların Fransız ders kitaplarına göre %85,3'e %76,2 oran ile daha fazla dekoratif, daha fazla organizasyonel (%11,8'e %0 oranla) ve daha az temsili (%2,9'a %21,4 oranla) olduğu görülmektedir. Türk ders kitapları Fotoğraf resim türünde Fransa'ya göre %85,3'e karşı %76,2'lik oranla daha fazla dekoratif içeriğe yer verirken, temsili işleve sahip görsellerini Fransa ders kitapları (%21,4), Türk kitaplarına göre (%2,9) daha fazla kullanmıştır. Fotoğraf resim türünde Fransa ders kitaplarında organizasyonel işleve sahip resimlerle karşılaşılmamışken bu oran Türk ders kitaplarında %11,8'dir. Bilgilendirici işleve sahip resim türlerinde ise bu durum tam tersi geçerlidir. Başka bir deyişle Türk ders kitaplarında bilgilendirici işleve sahip resim türüne rastlanmazken bu durum Fransa ders kitaplarında % 2,4 oranla karşımıza çıkmaktadır.

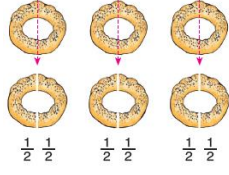

Tablo 5. Ders Kitaplarında Kullanılan Fotoğrafların İşlevine Göre Yüzdeler Dağılımı

Resim Türü	Ülke	Resmin İşlevi									
		Dekoratif		Temsili		Organizasyonel		Bilgilendirici		Dönüşümsel	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Fotoğraf	Fransa	32	76,2	9	21,4	0	0	1	2,4	0	0
	Türkiye	29	85,3	1	2,9	4	11,8	0	0	0	0
Çizim	Fransa	22	55	8	20	0	0	10	25	0	0
	Türkiye	21	50	14	33,3	2	4,8	5	11,9	0	0
Karikatür	Fransa	5	33,3	10	66,7	0	0	0	0	0	0
	Türkiye	2	100	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam		111	63,42	42	24,00	6	3,42	16	9,14	0	0

Çizim resim türünün Fransız ders kitapları Türkiye'ye göre %55'e karşı %50 ile dekoratif ve %25'e karşı % 11,9'luk bir oranla bilgilendirici olduğu görülmektedir. Türk ders kitapları ise Fransa'ya göre daha temsildir (%33,3'e karşı %20 oranla). Her iki ülke ders kitaplarında dönüşümsel işleve sahip çizim görseli bulunmamaktadır.

Karikatür kullanımına bakıldığında Türk ders kitaplarının karikatürleri sadece dekoratif amaçla kullandığı (%100), Fransız ders kitaplarının ise karikatürleri en çok temsili (%66,7) onu takiben de dekoratif (%33,3) işlevi ile kullanmıştır. Karikatür kullanımında organizasyonel, bilgilendirici ve dönüşümsel işleve sahip resimlere her iki ülke karikatür görsellerinde de rastlanmamıştır.

Tablo 6. Ders Kitaplarında Kullanılan Resim İşlevleri

Resim İşlevi	Dekoratif	Temsili	Organizasyonel	Bilgilendirici	Dönüşümsel
Obje					—
Açıklama	Hachette Ders Kitabı, 2017 (s. 89)	Nathan Ders Kitabı, 2016 (s. 69)	Öğün Ders Kitabı, 2019 (s. 113)	Didier Ders Kitabı, 2017 (s. 73)	—
	Görselin yer aldığı etkinlik metninde	Alıştırmada öğrenci bir pastanın	iki ilgili görsel, hemen öncesinde verilen	Görselin yer aldığı etkinlikte	suyun

bir hediyelik eşya dükkanından bahsedilmektedir. Tom adındaki çalışanın magnetleri belli kesirli oranında dizmesi durumu ele alınmaktadır. Bu görsel fotoğraf resim türünün dekoratif işlevi ile kullanımına bir örnektir.	Gabriel 5'te 2'sini, Zoé ise pastanın 15 eşit parçaya bölündüğünü ve kendisinin bu parçalardan 6'sını yediğini söylemektedir. En çok pasta yiyen öğrenci hangisi olduğu sorulmaktadır. Karikatür resim türünde temsili işleve sahip bir kullanım örneğidir.	soru metninin çözüm yollarından birini temsil etmek amacıyla verilmiştir. Burada ki görsel kullanımı, çizim türünde bir resmin organizasyonel kullanımına örnektir.	öneminden, su israfının durdurulmasına yönelik çeşitli yöntemlerden, sağladıkları tasarruf miktarları da verilerek bahsedilmektedir. Bu görselden yararlanılarak bazı kesir hesaplamalarının yapılması beklenmektedir. Dolayısıyla bu görsel, çizim türüne ait bilgilendirici işleve sahiptir.
--	---	---	--

Ders kitaplarındaki resimlerle ilgili öğrenciden beklenen görevler

Ders kitaplarındaki resimlerle ilgili öğrenciden beklenen görevlere bakıldığında, çoğunun dekoratif işleve sahip olduğundan bununla uyumlu olarak, büyük bir çoğunluğunda öğrenciden herhangi bir görev beklenmemektedir. Dekoratif işleve sahip resimleri (%63,42), temsili kullanım (%24) takip etmektedir. Temsili kullanım metin ile resmin uyduğu, metni tasvir eden resim işlevi olması bakımından burada da öğrencinin gerçekleştireceği bir görev bulunmamaktadır. Bilgilendirici resim işlevi ise toplamda %9,14'lük kullanımla üçüncü sıradaki resim işlevini temsil etmektedir ve öğrenciden resim ile metin arasında bağlantı kurulması beklenir. İncelenen kitaplar işlevi bakımından değerlendirildiğinde, dönüşümsel resim türünün olmadığı, bu nedenle öğrenciden beklenen görevlerin sadece bilgilendirici resim kullanımı ile sınırlı olduğu, metin içinde resme doğrudan atfa az yer aldığı, genel olarak metin içinde geçen bir anahtar kelimenin resim ile ilişkilendirilebileceği görülmektedir.

4. Tartışma ve Sonuçlar

Türk ve Fransız 6. sınıf matematik ders kitapları kesirler konusunda yer alan resimlerin miktarları ve işlevlerini incelemeyi amaçlayan bu çalışmada veriler, Carney ve Levin'ın (2002) resimlerin işlevleri taksonomisi ile karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Analizlerde incelenen ders kitaplarının benzerlik ve farklılıkların neler olduğu, resimlerin kullanım miktarları, işlevleri ve öğrenci görevleri bağlamında ortaya konmuştur.

Araştırma kapsamında Fransız ders kitaplarında kullanılan toplam resim sayısının Türkiye ders kitaplarından fazla olduğu, resim kullanımına en çok yer veren ders kitabının ise yine Fransa ders kitaplarından Hacette, en az yer veren ise Türkiye ders kitaplarından MEBa olmuştur. Seçilen ders kitaplarındaki resimlerin fotoğraf, çizim ve karikatür kullanım miktarlarına bakıldığında Türk ve Fransız ders kitaplarından en çok çizim görseline yer verildiği, çizimin ardından fotoğraf ve karikatür görselinin kullanıldığı görülmektedir. Ülke bazında incelendiğinde ise Fransız ders kitaplarında fotoğraf ve çizimin birbirine çok yakın miktarlarda ve ağırlıklı olarak kullanıldığı, Türk ders kitaplarında ise en fazla çizim türüne yer verildiği görülmektedir. En az kullanılan resim türü olan karikatürüne ise Fransız ders kitapları, Türk eşdeğerlerine kıyasla daha fazla yer vermiştir.

Yürütülen bu çalışmalarda kullanılan resimlerin işlevlerinin analizleri önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Buna göre her iki ülke ders kitaplarında kullanılan resimlerin büyük oranda dekoratif işleve sahip olduğu, dönüşümsel resim görseline iki ülke ders kitaplarında da rastlanmadığı tespit edilmiştir. Bu durum bize 6. sınıf matematik ders kitaplarında Türkiye ve Fransa örneklerinin resimleri daha çok dekor amaçlı kullandığını, metinle eşleşen anlamlı ve etkileşimli görsele yer verilmediğini göstermektedir. Çalışmaya ilişkin elde edilen bu bulgu Erbaş vd.'nin (2012) yürüttükleri çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Erbaş vd. (2012) Singapur, Amerika ve Türkiye 6. Sınıf matematik ders kitaplarını karşılaştırdıkları çalışmalarında Singapur ders kitaplarında, Amerika ve Türkiye ders kitaplarına kıyasla daha zengin görsel kullanımı ve organizasyonuna yer verildiğini, Türk ders kitaplarının görsel kullanımı ve sunumunun geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Çalışmanın bulguları, ders kitabı yazarlarının çoğunlukla metnin anlaşılmasına ya da problemin çözümüne ilişkin bilgi içermeyen resimlerin kullanımına yer verdiği görülmektedir. Bu kullanım sıklıkla metnin içerisinde geçen kelime veya kelimelerin görselleştirilmesi şeklindedir. Örneğin “Bir araba 11 kilometre yol kat etmek için 3 litre yakıt tüketmektedir... (Nathan Ders Kitabı, 2016)” şeklinde başlayan problemde araba görseli, sokak hayvanları ile ilgili bir soru için köpek seven bir çocuk görseli kullanıldığı görülmektedir. Bu tarz kullanımlarda görsel obje kitaptan çıkarılırsa metnin anlaşılmasında ya da sorunun çözümünde herhangi bir eksiklik meydana gelmemektedir. Bu nedenle kullanımları dekor amaçlıdır. Bu nedenle incelenen kitaplarda yazarlar, Karakaya'nın (2011) da ifade ettiği gibi sadece ders kitabına renk katmayı amaçladıkları şeklinde yorumlamak mümkündür. Ancak görsellerin kavramsal anlamaya ve öğretim ile öğrenim sürecine katkısı göz ardı edilmeden farklı işlevleri de kitaplara dâhil edilmelidir. Tuluk ve Dağdelen'in (2021) yürüttükleri araştırma sonuçları da benzer şekilde, görsel öğelerin farklı öğrenme fırsatları sunduğu, matematik öğretimi ve müfredat geliştirme gibi önemli etkilere sahip olduğu belirtilmekte ve bu nedenle kitaplarda kullanılan görsel öğelerin işlevlerinin artırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Türk ve Fransız ders kitabı yazarları çizim resimleri ağırlıklı olarak dekoratif amaçlarla kullanmakla birlikte Türkler daha çok temsili resimlere, aksine Fransızlar da bilgilendirici işleve sahip resimlere daha çok yer vermektedirler. Buradan yola çıkarak Türklerin metinle uyumlu veya metnin bir bölümünü tasvir etmeyi amaçlayan resim kullanımını, Fransızların ise metnin anlaşılmasını veya sorunun çözümünü destekleyen görselleri tercih ettikleri söylenebilir.

Her iki ülke ders kitaplarının fotoğraf, çizim ve karikatür türleri bağlamında işlevleri incelendiğinde, fotoğrafların ve çizimlerin çoğunlukla dekor amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Karikatür kullanımında sadece dekoratif ve temsili olmak üzere iki tür işlevin varlığı söz konusudur ve burada ilk kez temsili kullanım dekoratifin önüne geçmektedir. Fransızlar karikatür resim türünde temsili kullanıma ağırlık verirken Türk ders kitaplarında kullanılan karikatürlerin tamamının dekor amaçlı olduğu tespit edilmiştir. Organizasyonel işleve sahip görsellerin kullanımı oldukça sınırlı olmakla beraber, bu işlevi Türkiye fotoğrafta, Fransa ise çizim resim türünde kullanmıştır. Bilgilendirici işlev yine sınırlı olmakla beraber her iki ülke içinde çizim resim türünde karşımıza çıkmaktadır. Ülkeler dönüşümsel amaçla hiçbir görsele yer vermemiştir. Bu durum verilen problemin çözümüne yardımcı olacak yönlendirmenin çizim resim türü ile daha rahat gerçekleştirilmesi nedeniyle tercih edildiği şeklinde yorumlanabilir.

Ders kitaplarındaki resimlerle ilgili öğrenciden beklenen görevlere bakıldığında, her iki ülkede sistematik hafıza geliştirilebilecek veya metinle anlamlı ve etkileşimli bir bağlantı kurulabilecek görsellerin tercih edilmediği görülmektedir. Bunun yanı sıra kullanılan görsellerin çoğunlukla dekor amacı taşıması, metin içinde geçen bir kelime ile eşleşen görsellerin kullanılması ve resmin çıkarılması durumunda soru kökünde herhangi bir kaybın oluşmaması durumları öğrenciden herhangi bir görev beklenmediği şeklinde yorumlanmıştır. Bu sonuçlar Karakaya'nın (2011) lise

ders kitaplarındaki görsel objeleri inceleyen çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla bu sonuçların sınıf düzeyi ve konu ile ilişkili olmadığı, hazırlanan kitaplarda resimlerin farklı işlevlerinin dikkate alınarak öğrenci görevleri ile bağlantının kurulmamasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Literatür, görsel öğeler aracılığıyla sunulan öğrenme fırsatlarının, matematik öğretme ve öğrenme sürecinden bilginin aktarımı ve öğretimi hatta müfredat geliştirme gibi geniş kapsamda etki alanına sahip olduğunu ifade eder (Bruner, 1961; Elia ve Philippou, 2004; Tuluk & Dağdelen, 2021). Analiz edilen ders kitaplarında yer alan resimlerin nicel anlamda zengin olduğu, işlevlerinin ise genellikle dekoratif işleve sahip olması, yazarların öğrencilere kitabı, matematiği ve konuyu daha eğlenceli kılmayı amaçladıkları şeklinde değerlendirilmiştir. Ancak bu durumun öğrencilerin sadece ilgisini ve motivasyonunu artıracığı, kavramsal öğrenmelerine etkisinin sınırlı kalmasına neden olmaktadır (Carney ve Levin, 2002). Bu nedenle öğrenci öğrenmesini desteklemek amacıyla bilgilendirici ve dönüştürücü işleve sahip görsellerin kullanımına yer verilmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- Altunoğlu, B. ve Atav, E. (2005). Daha etkili bir biyoloji öğretimi için öğretmen beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 19–28.
- Arastaman, G. (Ed.) (2017). Karşılaştırmalı ve uluslararası eğitim. Pegem Akademi. DOI: 10.14527/9786052411407
- Baştürk, S. (2003). *Enseignement des mathématiques en Turquie: Le cas des fonctions au lycée et au concours d'entrée à l'université*. Paris: IREM de Paris 7.
- Baştürk, S. (2012). Sınıf öğretmenlerinin ders kitabı kavram imajlarının incelenmesi. *Turkish Journal Of Education*, 2(1), 57–65. doi:10.19128/turje.48236
- Bektaş, M., Kahraman, S. ve Temel, Y. (2018). Matematik ders kitabı 6. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Binbaşıoğlu, C. (1994). *Genel öğretim bilgisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Bruner, J. (1961). *The Process of Education*. USA: Harvard University Press.
- Carney, R. and Levin, J. R. (2002). Pictorial illustrations still improve students learning from text. *Educational Psychology Review*, 14(1), 5–26. Doi:[10.1023/A:1013176309260](https://doi.org/10.1023/A:1013176309260)
- Chevallard, Y. (1985). *La transposition didactique du savoir savant au savoir enseigné [The didactic transposition of scholarly knowledge to the knowledge taught]*. Grenoble: La Pensée Sauvage.
- Creswell, J. W. and Plano-Clark, V. L. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Çağlayan, N., Dağistan, A., ve Korkmaz, B. (2018). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu matematik 6 ders kitabı. *Devlet Kitapları Birinci Baskı*, 133, 138.

- David, P. (1998). News concreteness and visual-verbal association: Do news pictures narrow the recall gap between concrete and abstract news? *Human Communication Research*, (25), 180–201. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1998.tb00442.x>
- Duval, R. (1993). Registres de représentations sémiotiques et fonctionnement cognitif de la pensée. *Annales de Didactique et de Sciences Cognitives*, (5), 37–65.
- Elia, I. and Philippou, G. (2004). The functions of pictures in problem solving. *28th International Group for the Psychology of Mathematics Education*, 2, 327–334. <http://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:The+functions+of+pictures+in+problem+solving#0> from retrieved.
- Erbas, A. K., Alacaci, C., ve Bulut, M. (2012). A comparison of mathematics textbooks from Turkey, Singapore, and the United States of America. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(3), 2324-2329
- Fang, Z. (1996). Illustrations, text, and the child reader: what are pictures in children's storybooks for?. *Reading Horizons: A Journal of Literacy and Language Arts*, 37(2), 3.
- Halis, İ. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gökaydın, N. (1996). Temel eğitimin önemli bir parçasını oluşturan çocuk yayınlarının yaşamsal önemi. *Türkiye ve Almanya'da ilköğretim Ders Kitapları* in (p. 33). Ankara: Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi No:11.
- Halls, W. D. (1990). *Comparative education: contemporary issues and trends*. United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization, 7 Place de Fontenoy, 75700 Paris, France.
- İşler, A. Ş. (2003). Yazılı ders materyallerinde illüstrasyon kullanımının dayandığı temel ilkeler ve sağladığı katkılar. *Milli Eğitim Dergisi*, 157, 1-18.
- Kaptan, A. Y. (2021). İlköğretim ders kitaplarında görsel düzen. (Demirel, Ö., Kıroğlu, K. Ed.). Ders kitabı incelemesi. (s.160-187). Ankara: Pegem Akademi.
- Karakaya, İ. (2011). *Lise matematik ders kitaplarında bulunan şekil ve tabloların işlevsellikleri bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Kochagina, M. (2021). Math textbook in teaching a modern schoolchild. *ARPHA Proceedings*, 4, 485. DOI: [10.3897/ap.e4.e0485](https://doi.org/10.3897/ap.e4.e0485)
- Lester, J. and Cheek, E. (1998). The real experts address textbook issues. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, (41), 282–291. ISSN: [1081-3004](https://doi.org/10.1081-3004)
- Levie, W. H. (1987). Research on pictures: a guide to the literature. D. M. Willows and H. A. Houghton (Eds.), *The Psychology of Illustration: I. Basic Research* in (pp. 1–50). New York: Springer.

- Levin, J. R., Anglin, G. J. and Carney, R. N. (1987). On empirically validating functions of pictures in prose. D. M. Willows and H. A. Houghton (Eds.), *he Psychology of Illustration: I. Basic Research* in (pp. 51–85). New York: Springer.
- Levin, J. R. and Mayer, R. E. (1993). Understanding illustrations in text. B. K. Britton, A. Woodward and M. Brinkley (Eds.), *Learning from Textbooks* in (pp. 95–113). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Mandl, H. and Levin, J. R. (Eds.). (1989). *Knowledge acquisition from text and pictures*. Amsterdam: Elsevier.
- Mayer, R. E. (2001). *Multimedia learning*. New York: Cambridge University Press.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- National Council of Teachers of Mathematics. (2000). *Principles and standards for school mathematics*. Reston, VA: NCTM.
- Özdemir, Ç. (2019). Ortaokul ve imam-hatip ortaokul matematik 6 ders kitabı. *Öğün Yayınları, Ankara*.
- Smith, B. D. and Elifson, J. M. (1986). Do pictures make a difference in college textbooks? *Reading Horizons*, (26), 270–277.
- Resmi Gazete (2021), “Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Ve Eğitim Araçları Yönetmeliği”, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211014-1.htm> (Erişim Tarihi 17.02.2022)
- Tuluk, G. ve Dagdelen, I. visual elements in the learning area of geometry and measurement in the 5 th grade textbook. *International Journal of Scientific and Technological Research* www.iiste.org ISSN 2422-8702 (Online), DOI: 10.7176/JSTR/7-03-06 Vol.7, No.3, 2021
- Yavuz, İ. ve Baştürk, S. (2011). Ders kitaplarında fonksiyon kavramı: Türkiye ve Fransa örneğinde. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 199–220.
- Yeşilyurt, S. ve Gül, Ş. (2008). Ortaöğretimde daha etkili bir biyoloji öğretimi için öğretmen ve öğrenci beklentileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 145–162.
- Yıldıran, N. B. (2007). *İlköğretim 8. sınıf bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi ve içerik analizinin yapılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Adana.
- Yıldırım, A. and Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri [Qualitative research methods in the social sciences]* (11th ed.). Ankara: Seçkin Yayınevi.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

While the textbooks serve as a resource for teachers about who to teach and when, they provide opportunities for students to reinforce the subjects they have learned at home and at school and

to do homework (Baştürk, 2012), support learner motivation with contain visual objects (Binbaşoğlu), 1994; Gökaydın, 1996). Pictures, which are visual objects used in the textbook, not only emphasize the text, but also clarify the subject and increase the interpretation power of the student. According to Halis (2002), a textbook should be as concrete as possible rather than soft information. The reason for this is the necessity of concretizing as much as possible by supporting with representations, pictures, graphics and geometric figures in order to be able to comprehend mathematics (Duval, 1993). Levin, Anglin and Carney (1987) suggest that the pictures used in textbooks should support the text and basic reading skills. Carney and Levin (2002) classify the functions of pictures in books under five headings according to their usage areas. These are decorative, representational, organizational, informative pictures and transformative pictures. Decorative images are images that do not contain any information. Representational images are images that overlap with the text and depict the information and definition contained in the text. Organizational pictures provide an orientation or a structured framework for solving the presented problem. Informative pictures contain information about the solution of the given problem. Transformative pictures, on the other hand, contain monemonic components called systematic memory enhancement (Carney & Levin, 2002).

Purpose

The literature reveals that well-structured pictures significantly improve students' learning processes (David, 1998; Levie, 1987; Mandl & Levin, 1989; Levin & Mayer, 1993). Although the number of visual objects used in books has increased, the number of studies examining textbooks and pictures, especially in the context of concepts and theories developed in the literature on mathematics teaching, is quite limited. It is seen that the studies conducted in this context often aim to reveal the opinions of teachers, teacher candidates and students about the textbooks (for example, Baştürk, 2003; Yavuz & Baştürk, 2011), and they conclude that the textbooks are insufficient in terms of visual quality (Altunoğlu & Atav, 2005; Yıldırım, 2007; Yeşilyurt & Gül, 2008).

Method

In this study, which was carried out with a case study, which is one of the quantitative research methods, the document review method was used. In this study, in which 6 textbooks, 3 French and 3 Turkish, were examined, the pictures were analyzed by content analysis according to Carney and Levin's (2002) taxonomy. In this context, the aim of the study is to examine the pictures related to the subject of fractions in the 6th grade mathematics textbooks of secondary schools in Turkey and France and to reveal the similarities and differences between the two countries. In the textbooks analyzed according to Carney and Levin's (2002) taxonomy of pictures, it was focused on which picture types and how much, the qualities of the pictures used and the activities expected from the students, and how these situations changed in the books examined.

Findings

Within the scope of the research, the total number of pictures used in the French textbooks is higher than the Turkish textbooks. It is seen that the most frequently used drawing images are used in Turkish and French textbooks, followed by photography and cartoon images. When analyzed on a country basis, it is seen that photography and drawing are used in very close amounts and predominantly in French textbooks, while drawing types are mostly used in Turkish textbooks. French textbooks, on the other hand, gave more space to cartoons, which is the least used picture type, compared to their Turkish equivalents. Accordingly, it has been determined

that the pictures used in the textbooks of both countries have a decorative function to a large extent, and the transformative picture visuals are not found in the textbooks of both countries. This finding regarding the study is similar to the results of the study conducted by Erbas et al. (2012) study comparing the 6th grade mathematics textbooks of Singapore, America and Turkey.

When the functions of the textbooks in both countries, photographs and drawings are mostly used for decoration purposes. In the use of caricature, there are only two types of functions, decorative and representational, and for the first time, representation overtakes decorative. Countries did not include any images for transformational purposes.

When we look at the tasks expected from the students regarding the pictures in the textbooks, it is seen that the visuals that can develop systematic memory or establish a meaningful and interactive connection with the text are not preferred in both countries. These results are similar to Karakaya's (2011) study examining visual objects in high school textbooks. Therefore, it can be interpreted that these results are not related to the class level and the subject, and that the different functions of the pictures in the prepared books are not connected with the student tasks, taking into account the different functions.

Discussion and Conclusion

The literature states that the learning opportunities offered through visual elements have a wide range of effects, such as the transfer of knowledge from the mathematics teaching and learning process, and even curriculum development (Tuluk & Dağdelen, 2021). However, this situation only increases the interest and motivation of the students and causes a limited effect on their conceptual learning (Carney & Levin, 2002). For this reason, it is recommended to include the use of visuals with informative and transformative functions in order to support student learning.

Ethics Committee Permission:

In this study, all the rules specified to be followed within the scope of "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" were complied with. This study was carried out in accordance with the EĞTF-1901-18-10 research project financed by Sinop University Scientific Research Projects (SRP).